

AFET BÖLGESİ KARGAŞA İÇİNDE

Deprem bölgesinde incelemelerde bulunan TMMOB Heyeti, tespitlerini kamuoyuna açıkladı. Yardımların organizasyonunda büyük sorunlar tespit eden heyet, afet bölgesinin kargaşa içinde olduğunu bildirdi. TMMOB, 1999 Depremi'nin ardından meslek odalarının tespitlerini dikkate almayan siyasal iktidarların, doğal bir olay olan depremin afete dönüşmesindeki sorumluluğunu saptarken, ivedilikle alınması gereken önlemleri de ortaya koydu.

Aralarında uzmanlar, akademisyenler ve oda başkanlarının da yer aldığı TMMOB heyeti Van halkıyla dayanışmak ve incelemelerde bulunmak üzere 25 Ekim 2011 tarihinde deprem bölgesine gitti. Canik Köyü'nden incelemelerine başlayan heyet daha sonra depremin en çok yıkıma yol açtığı Erciş'e geçti. Heyet yaptığı incelemelerin ardından tespitlerini 26 Ekim 2011 tarihinde düzenlediği basın toplantısıyla açıkladı.

Van'a giden heyette; TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı, TMMOB Yönetim Kurulu II. Başkanı Selçuk Uluata, TMMOB Yürütme Kurulu üyeleri Alaeddin Aras ve Ayşegül Oruçkaptan, Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) 42. Dönem Başkan Yardımcısı Serdar Paker, Gıda Mühendisleri Odası 2. Başkanı Şennur Özkaya, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 2. Başkanı Hasan Tuzcu, Jeofizik Mühendisleri Odası Başkanı Metin Altay, Jeoloji Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Dünder Çağlan, Kimya Mühendisleri Odası Başkanı Mehmet Besleme, Maden Mühendisleri Odası Başkanı Mehmet Torun, Makina Mühendisleri Odası Başkanı Ali Ekber Çakar, Şehir Plancılar Odası Başkanı Necati Uyar, Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Turhan Tuncer, İnşaat Mühendisleri Odası'ndan (İMO) Yönetim Kurulu Başkanı Serdar Harp, Sekreter Üye Levent Darı, Sayman Züher Akgöl, İMO Ankara Şube Yönetim Kurulu Başkanı Nevzat Ersan, İMO Afet Hazırlık ve Müdahale Kurulu üyeleri Nejat Bayülke ve Akif Doğan, Doç. Dr. Erdem Canbay (ODTÜ), Doç. Dr. Murat Altuğ Erberik (ODTÜ), Doç. Dr. Mustafa Tolga Yılmaz (ODTÜ) yer aldı. Heyete TMMOB'ye bağlı odaların Diyarbakır şubelerinden gelen 30 kişi ve Van İl Koordinasyon Kurulu (İKK) birimlerinden katılanlar da eşlik etti.

TMMOB heyeti tespitlerini deprem bölgesinde sokakta düzenlediği kitlesel basın açıklaması yoluyla kamuoyu ile paylaştı. Soğancı, "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği olarak deprem nedeniyle ciddi kayıplar vermiş hal-

kımızla dayanışmak için buradayız. Daha fazla mağduriyet yaşanmaması için üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirmek; ama aynı zamanda bilimin gözüyle gerçeğe ışık tutmak, yeni acılar yaşanmaması ve yaşananlardan ders çıkarılmasını istediğimiz için buradayız” diye konuşmasına başladı.

Uyarılar Dikkate Alınmadı

Mehmet Soğancı, TMMOB'nin yılmadan gerçekleri ifade ettiğini, TMMOB'nin uyarıları siyasal iktidarlarca dinlenmiş olsa bugün Van'dan sesleniyor olmayacaklarını söyledi. Meslek odalarının bugüne kadar dile getirdiği gerçekleri de Soğancı şöyle özetledi:

- 1999 depremlerinin üzerinden 12 yıl geçmiş olmasına rağmen toplumsal yaşamda farklılık yaratılmadığını ve mevzuatta köklü, kalıcı değişiklikler gerçekleştirilmediğini,
- Ülkemizde konutların yüzde 40'ının kaçak ya da ruhsatsız olduğunu, bina stokunun yüzde 10'unun yenilenmesi, yüzde 30'unun onarılması gerektiğini, aksi halde olası depremlerin afete dönüşeceğini,
- Afet sonrası öncelikli kullanım grubunda yer alan hastane, okul gibi kamu yapılarının, yine olası bir afette yıkılma riski taşımasının ürkütücü olduğunu,

• Nüfusunun yüzde 98'i deprem tehlikesi altında yaşayan bir ülkede, depreme karşı önlem alınmamasının cinayet olacağını,

• Doğa olaylarının afete dönüşmemesinin yolunun doğru yer seçiminden başlayarak sağlıklı ve nitelikli bir yapı denetim sisteminden geçtiğini her platformda dile getirdik.

Öte yandan mevcut yapı denetim sisteminin eksikliklerini, daha etkin bir yapı denetim sistemi uygulanması için hazırladığımız çözüm önerilerini sorumlularla sürekli bir şekilde paylaştık.

Her yıl Marmara'da gerçekleştirdiğimiz gibi, bu yıl 17 Ağustos Depremi'nin yıldönümünde 'TMMOB Depreme Duyarlılık' yürüyüşümüzde siyasal iktidarı acilen göreve çağırdık, dinlenmedik.

Bir kez daha buradan, yüreğimiz yanan yerden, Van'dan sesleniyoruz:

Ülkemiz Yerküre'nin en etkin ve yıkıcı deprem kuşaklarından birinin üzerinde bulunmaktadır. Geçmişte birçok yıkıcı deprem yaşandığı gibi, gelecekte de yaşanacağı bilinen bir gerçektir.

Bilime ve mühendisliğe, akla ve uygarlığa aykırı olarak siyasal iktidarlarca uygulanan rant politikaları nedeniyle, ülkemiz sadece bir 'deprem ülkesi' değil bir 'afet ülkesi' olmuştur.”

Deprem Yanlış Politikalarla Afete Dönüşüyor

Bugünün dünyasında akıl ve bilimin depremin doğasını çözdüğünün altını çizen Soğancı, özellikle yapısal tedbirlerle, can ve mal kayıpları azaltılıp, bir doğa olayı olan depremin afete dönüşmesinin engellenebileceğini vurguladı. Soğancı, "Gerçekte hepsi birer doğa olayı olan deprem, heyelan, çığ ve kaya düşmesi, su baskını vb. olaylar bilinçsizce verilmiş yer seçimi kararları, mühendislik ve rilerinden yoksun imar planları, düşük standartlarda ve mühendislik hizmeti görmemiş yapı üretimi, kısaca ranta dayalı, düşük nitelikli, tasarimsız ve plansız kentleşme ve sosyo-ekonomik politikalar sonucu afete, yani insani ve ekonomik yıkıma dönüşmektedir" saptamasını yaptı.

99 Depremi'nden hiçbir ders alınmadığının 12 yıl sonra ne yazık ki Van Depremi ile bir kez daha ortaya çıktığını ifade eden Mehmet Soğancı, yaşanan acı felaketin nedenlerini şöyle ortaya koydu:

Felaketin Altında Yatan Nedenler

Bu durum; sosyal devletten ve toplum yararı ilkesinden vazgeçilmesinin sonucudur. Adeta toplu mezara dönüşen yurtlar gibi ya da kullanılamaz duruma gelen hastaneler gibi hayati öneme sahip kamu yapılarının planlama ve denetim kapsamı dışında bırakılmasının bir sonucudur. İzlenen günlük politikalarla doğa olaylarının tamamını afet olarak adlandıran, sonuçlarını da kadere bağlayan, aklın ve bilimin gerekliliklerini yok sayan anlayışın bir sonucudur. Ülkemizde derelerin, vadilerin, ormanların, kıyıların, su havzalarının, deprem tehlikesi içeren, kısaca yapılaşmaya uygun olmayan alanların, rant ekonomisinin baskısı altında yapılaşmaya açılmasının bir sonucudur. 'Deprem açısından risk taşıyan' bölgelerde uygulamak yerine 'kentsel dönüşüm'ü 'rantsal dönüşüm' olarak gören anlayışın bir sonucudur. Üretimden vazgeçen, ekonomiyi arazi rantına teslim eden anlayışın sonucudur. Deprem gerçeğini İstanbul üstünde sanallaştıran, Anadolu'yu görmeyen anlayışın bir sonucudur. Bu iktidarın 9 yıldır, depremin tehlike ve risk büyüklüğüyle orantılı politikalar ve programlar geliştirme iradesinden yoksunluğunun bir sonucudur."

Atılması Gereken Adımlar

"Türkiye, depremle yaşamaya mecbur bir ülkedir" diyen Soğancı, bunun gereği olarak acilen atılması gereken adımları ve yapılması gerekenleri şöyle sıraladı:

"Depremlerden ve diğer bütün doğal ve toplumsal afetlerden korunmanın en temel insan haklarından birisi

olduğu kabulü politikaların temelini oluşturmalıdır. Güvenli, sağlıklı ve yaşanabilir bir çevre'nin her yurttaş için temel insan hakkı olduğu ana ilkesi temelinde yapı denetim sisteminde kamu denetimini dışlayan sistemden derhal vazgeçilmelidir.

Bir kamu hizmeti olarak yapı denetimi sistemini ticari kâr kaygısına teslim eden yasal düzenlemeler değiştirilmelidir.

Yapı denetiminde istisnalardan vazgeçilmeli, TOKİ, KİPTAŞ ve benzeri kuruluşların ürettiği yapılar da dahil olmak üzere tüm kamu yapıları yasa kapsamı içine alınmalıdır.

Devletin anayasal görevlerinden birisi olan sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir kentler kurmak için doğal varlıkları, ekolojik, tarihi, kültürel, toplumsal değerleri koruyan, yaşatan, geliştiren bir arazi kullanımı ve yerleşim politikası temelinde bütüncül planlama yaklaşımı benimsenmeli, gerekli finansal ve kurumsal yapı oluşturulmalıdır.

Deprem öncesi, deprem sırası ve sonrasında yapılacak çalışmalara ilişkin kamu ve toplum yararını temel alan Ulusal Deprem Stratejisi, Türkiye Deprem Master Planı ve Afet Yönetimi Stratejik Planı oluşturulmalıdır.

Deprem gerçeği, her oluşan yıkıcı depremden sonra, İstanbul bağlamında 'fay' ve 'depremin büyüklüğü' tartışmalarıyla değil, ülke genelinde bir gerçeklik kavrayışını oluşturacak bilimsel temelli eğitim ve bilgilendirme programlarıyla ülke gündemine getirilmelidir.

Mühendis, mimar ve şehir plancılarının ülkemizin deprem tehlikesi ve riski konusunda sürekli yinelediği uyarılar siyasal iktidarcaya dikkate alınmalıdır.

Planlama, mimarlık ve mühendislik hizmetleri dışlandığında depremlerde can ve mal kayıplarının arttığı gerçeği kamunun her kademesinde kabul edilmelidir.

Deprem hasar, zarar ve can kayıplarının azaltılmasının tek yolunun, mühendis, mimar ve şehir plancılarının ortak katkı ve çabalarıyla depreme dayanıklı yerleşim alanları ve yapılar tasarlamak ve üretmek olduğu bilinmelidir. Bunun için, deprem öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak çalışmalarda kamu yararı ve ülke çıkarı bağlamında ulusal bir deprem politikası belirlenerek ciddi programlar oluşturulmalı ve daha da önemlisi bunlar yaşama geçirilmelidir.

Yerleşme ve yapılaşma bağlamında gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı, yasaların uygulanması sağlanmalıdır.

Sağlıklı ve güvenli yapı üretim ve denetim sürecini ticari bir alan olarak sermayeye teslim eden anlayış bırakılmalı, kamusal denetim etkinleştirilmelidir.

Deprem gerçeğini sürekli gündemde tutmaya yönelik çalışmalar etkin olarak yapılmalı, konunun bütün aktörlerinin katıldığı 'Ulusal Deprem Konseyi' yeniden kurulmalıdır.

Afet yönetimi sadece afet sonrası krizi yönetmenin ötesinde, afet öncesi zarar azaltmaya yönelik risk yönetimini de esas alınmalıdır."

Yardımlar Yerine Ulaşmıyor

Soğancı, basın açıklamasında heyetin bölgedeki gözlemlerini de şöyle sıraladı:

1. Bölgede yıkılan binalar; yer seçiminden başlayarak yapı üretim süreçlerinde yeterli mühendislik, mimarlık hizmetlerinin alınmadığını ve denetlenmediğini gösteriyor.
2. Yıkıma uğrayan köylerde yapıların tüm ülkede olduğu gibi hiçbir mühendislik-mimarlık hizmeti almadığı, birçoğunun taş toprak malzemeye gelişigüzel inşa edildiği görülmüştür. Dolayısıyla yıkım büyük olmuştur.
3. Siyasal iktidarın deprem öncesinde afet riskinin azaltılması doğrultusunda gerekli adımları atmadığı tespit edilmiş, özellikle Erciş'te afet yönetim sisteminin tümüyle iflas ettiği görülmüştür. Deprem sonrası tablo; arama kurtarma ekiplerinin ve halkın özveriyle çalışması-

na rağmen enkaz kaldırma faaliyetleri de dahil olmak üzere tam bir kargaşa halindedir.

4. Depremin üzerinden 3 gün geçmiş olmasına rağmen evlerinde kalamayanların barınma ve ısınma sorunları ortadan kaldırılmış değildir. Henüz çok az çadır dağıtılmış, bir tane bile toplu çadır alanı kurulmamıştır.

5. Halkımızın büyük bir dayanışma örneği göstererek gönderdiği yardımlar yerine ulaştırılmamış, hatta dağıtım da herhangi bir organizasyon oluşturulmadığı görülmüştür.

6. Dağıtım kuyruklarının kilometrelerce uzadığı, kaymakamlık önünde yardım dağıtımının şehir efsanesine dönüştüğü, halkın ne yardım alacağını bilemeden saat başı toplanıp dağıldığı görülmüştür.

7. Finans kurumlarının mobil şubeler aracılığıyla kesintisiz çalıştırıldığı Erciş'te enerji, kullanma suyu, kanalizasyon gibi çöken temel altyapı sistemlerinin onarılmasına dair hiçbir adım atılmamıştır."

Açıklamada, TMMOB'nin deprem bölgesine yönelik ivedilikle yapılması gerekenlere ilişkin önerileri de şöyle ortaya konuldu:

1. Yıkılan tüm binalara bir an önce yeterli ve koordine edilmiş arama kurtarma ekip-ekipmanlarıyla müdahale edilmelidir.
2. Erciş'te ortak yemekhane, sağlık ocağı, mobil tuvalet donanımlı çadır kentler oluşturulmalıdır.
3. Hiç ulaşılmamış köylere acilen çadır, battaniye ve ısıtıcı ulaştırılmalıdır.
4. Yıkılmamış tüm binaların taşıyıcı sistemlerine ilişkin mevcut durum tespiti yapılarak kullanılıp kullanılmayacağı ivedilikle belirlenmelidir.
5. Devletin olanakları bölgede protokol karşılmasına yönelik değil halkın acil ihtiyaçlarının giderilmesine dönük seferber edilmelidir.
6. Felakete uğrayan halkın her türlü zararı ve ihtiyaçları sosyal devletin gereği olarak bedelsiz karşılanmalıdır. Vatandaşın devlete olan borçları ertelenmek yerine tümüyle silinmelidir." ◀

